

*Město Nepomuk a Římskokatolická farnost arciděkanství Nepomuk
srdečně zvou na*

provedení

České mše vánoční Jakuba Jana Ryby

V podání sboru

Canto Nepomucenum a jeho
hostů (sbormistryně Jana Vopalecká).

Hraje: **Písecký komorní orchestr**

Varhany: **Petr Vopalecký**

Dirigent: **Oldřich Vlček**

Po skončení koncertu bude zájemcům rozdáváno betlémské světlo
(nezapomeňte si donést vlastní lucerny/svíčky)

kostel sv. Jakuba Většího
Nepomuk

pátek 22. 12. 2017 od 18.30 hodin

vstupné 120 Kč (dospělí) / 80 Kč snížené (děti do 15 let, ZTP)
děti do 6 let zdarma / Předprodej vstupenek: Kulturní a informační
centrum Nepomuk (tel.: 371 591 167) a v síti www.plzenskavstupenka.cz

Česká mše vánoční

Původní text České mše vánoční, která vznikla roku 1796 v tónině A-Dur, se nedochoval. V místní tradici je zakotveno, že autorem nového textu v dnešní tónině G-Dur je nepomucký Pater Josef Zeman, který žil v letech 1789-1871. Přestože je stavěná stejně jako latinská hudební mše (části Kyrie, Gloria etc.), jedná se o pastorální hru aplikovanou na liturgii tradiční mše; příběh vypráví o zvěstování Kristova narození a příchodu pastýřů k jesličkám. Česká mše vánoční má ryze pastorální ráz, je zasazená do českého prostředí, pro svou prostotu i radostnou a svěží atmosféru byla a stále je srozumitelná a přístupná širokému obecenství.

Kyrie

Po úvodním „dialogu“ varhan a pizzicata smyčců následuje dialog pastýřů: mladší budí staršího mistra – „hej, mistře, vstaň bystře“, protože zaslechl libý zvuk – „slyším za horou tam zvuk, moldánkový jemný hluk“. Starší se po prvotní rozmrzlosti – „nu, nu proč mi nedáš v spaní pokoje?“ dohaduje o příčinách onoho zvuku – „co jest to, co jest za libé hraní?“, oba chtějí zjistit jeho původ – „zas to hučí, mile zvučí, pojďme tam se podívat“.

Gloria

Andělské hlasy zvěstují narození Mesiáše – „pokoj lidu všemu pokornému, neb se narodil Spasitel“, budí další pastýře a radí jim, aby se mu šli poklonit do Betléma – „Vstaňte rychle, pastýřové srdce věrného, zanechte stád, pastuškové, srdce dobrého, poďte k Betlému, městu svatému“. Rozespálý pastevecký mistr se rozhodne, že se půjde Ježíšovi poklonit se svými pomocníky – „Vzbudím svou chasu, aby tu krásu pozorovala a pak se mnou šla k Betlému, jak jsem slyšel, z oblohy když hlas vyšel.“

Graduale

Také mladý pastýř zvěstuje lidem narození Krista a pobízí je, aby ho navštívili – „vstaňte s rychlostí, poďte k Betlému, k Nevínátkovi dnes zrozenému“. Starší mistr pak řídí ostatní – „a ty, Jožko, jdi za horu, Janku svolěj lidi v boru. Pozvi všecy dobré hudce, zpěváky a hodné trubce“

Credo

Celá společnost se chystá na cestu k Betlému – „Pospíchejme k Betlému, místu svatému“, kde se bude klanět Ježíšovi – „Bohu poděkujeme, za nám dané spasení skrz Ježíše zrození“.

Offertorium

Pastýři se v Betlémě klanějí Ježíšovi a přinášejí mu dary – „Tobě se zde klaníme, oběť svou zde činíme“. Mladší bratr se svými druhy Ježíškovi zahraje na přinesené hudební nástroje – „Nuže, bratři, zahrajeme, potom zase zazpíváme, ke cti toho Děťátka“.

Sanctus

Tato část se nejvíce blíží latinské předloze, lidé a andělé chválí Boha – „Nebe hlásej: 'Svatý', obloha zněj: 'Svatý'“.

Benedictus

Pastýři dále opěvují narozeného Spasitele – „oznamujem svou větu všemu, že již přišlo spasení skrz Kristovo zrození“.

Agnus

Pastýři se loučí s Ježíšem a žádají o jeho požehnání – „Tebe nyní žádáme, o pokoj Tě prosíme. Udě nám všem pokoj svatý“.

Závěr

Slavnostní zakončení mše, všichni „s radostí, s plesáním, s veselostí, srdcem spokojeným“ oslavují narození Ježíše.

Jakub Jan Ryba a Nepomuk

Jakub Jan Ryba se narodil 26. října 1765 v Přesticích. V roce 1771 se Rybovi přestěhovali do Nepomuku. Zde Jakub chodil do školy, zpíval ve sboru, hrál na housle i klavír a začal také skládat. Na léta v Nepomuku nevzpomínal však v nejlepším. Ve svém veršovaném životopise ke školním létům v našem městě například uvádí:

*Do školy mne vedl otec,
/ Jížto vzhled byl jak psí kotec;/
Zdi co komín vyhlížely
/ Sem tam v úhlech houby cely:/
Okna dvě v půl zahadřena,
/ K tomu pevně zamřížena: /
Půda z cihel vybortěna
/ husím trusem vydlážděna - / . . .
Metla vždy se v škopku močí,
/ Jiná po hřbetech se točí /
Školní kovy po zdích chřestí –
Na polínku dítě vřeští. /
To mně nešlo, věru, k duhu,
/ Zvlášť když nebyl den bez pruhu. /
Neb pan kantor přijímám Strejček,
/ Na mne byl co dravý sejček; /
Ctil mne stále: Hloupým Kubou,
/ Troubou, mezkem, býčí hubou ... /
Dejž mu Pán Bůh nebe! Žádám.
/ Též i nebi díky vzdávám, /
Že jsem vyšel bez mrzáctví
/ Z toho kantorního panství... /*

Jeho strýc Jan Vaněček poznal v Jakubovi talentovaného hudebníka a navrhl rodičům, že ho vezme do Prahy, což pro něho bylo doslova a do písmene vysvobozením. V Praze Jakub studoval v piaristickém semináři, navštěvoval produkce tehdejších vynikajících hudebních umělců a se svým třídním profesorem provozoval hudbu i aktivně. Tou dobou složil 12 klavírních koncertů, 24 kvartetů a další skladby. To vše svědčilo o jeho ohromném hudebním nadání.

Roku 1784 ovšem jeho působení v Praze skončilo. Otec mu přikázal odejít ze školy a absolvovat učitelský kurz, aby se mohl stát učitelským pomocníkem v Nepomuku. Ryba to nesl velmi těžce, z Prahy se mu odejít nechtělo. Ve svém deníku se loučil se slovy:

*Sbohem, moji přátelé z ovzduší školy! Sbohem, milá Praho - velký světe - sbohem,
mé vzdušné zámky!*

Po absolvování učitelského kurzu ho o to víc mrzelo, když slíbené učitelské místo v Nepomuku nedostal. Když se totiž do Nepomuku vrátil, bylo již obsazeno. Pro Rybu to byla patrně největší životní rána. Nový nepomucký učitel však na novém místě dlouho nevydržel, neboť povýšil - stal se ředitelem panství - a tak byl na školu mladý Ryba nakonec povolán. Místo však dostal pouze na zkoušku a poté, co připojil pár poznámek k jistému pamfletu, nebyl ve své funkci potvrzen. Měl v úmyslu odejít do Bavorska, ale tehdy otec onemocněl a Ryba ho krátce ve škole zastupoval. Mrzelo ho, že Nepomučtí se otci odvděčili za mnohaletou kantorskou službu tím, že ho nechali zemřít v bídě v místním chudobinci.

Po Nepomuku krátce působil v Mněšku pod Brdy a ve svých třicetiletých letech se stal kantorem ve Starém Rožmitále. Jeho přímost, otevřenost a nesmlouvavost mu nadělaly mnoho nepřátel jak mezi představiteli církve, tak mezi rodiči. Měl i existenční problémy, z malého platu mohl jen těžko uživit sedm dětí. Neuznán okolím nakonec opustil dobrovolně tento svět dne 8. dubna 1815. V dopise na rozloučenou uvedl, že odchází do lepšího světa, protože tento byl pro něj nesnesitelný.

Ani v našem městě Jakub Jan Ryba nenašel za svého života nikdy pochopení a pravidelně sklízel posměch při mších, ke kterým skládal vlastní hudbu. Místní jeho umění tehdy nerozuměli.

O to obdivuhodnější je jeho dílo. Napsal a zkomponoval na 1 400 různých skladeb, převážně chrámových, z nichž nejznámější je Česká mše vánoční.

Budme dnes hrdí nejen na něj, ale i na všechny, kteří jsou přítomni v tomto kostele. Na sbor, orchestr, diváky... Více než 200 let po smrti Jakuba Jana Ryby vzdáváme i dnešním dnem hold jeho dílu, nad kterým hluboce smekáme.

